

Priðjudaginn 14. nóvember 1995.

Nr. 368/1995.

Sigurborg Þórarinsdóttir

(Ingólfur Hjartarson hrl.)

gegn

Sparisjóði Reykjavíkur og nágrennis

(Gunnar J. Birgisson hrl.)

Kærumál. Fjárnám. Skuldabréf.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Garðar Gíslason, Arnljótur Björnsson og Markús Sigurbjörnsson.

Sóknaraðili skaut málinu til Hæstaréttar með kæru 17. október 1995, sem barst réttinum ásamt kærumálgögnum 10. nóvember. Kærður er úrskurður Héraðsdóms Vesturlands 4. október 1995, þar sem staðfest er fjárnám, sem sýslumaðurinn í Borgarnesi gerði 3. maí 1995 í eignarhluta sóknaraðila í fasteigninni Mávakletti 12, Borgarnesi. Kæruheimild er í 3. mgr. 95. gr. laga nr. 90/1989 um aðfór, sbr. 102. gr. laga nr. 92/1991. Sóknaraðili krefst þess, að hinn kærði úrskurður verði felldur úr gildi og áðurgreind fjárnámsgerð dæmd ógild. Þá krefst hann málskostnaðar í héraði og kærumálskostnaðar.

Varnaraðili krefst þess, að hinn kærði úrskurður verði staðfestur og sér dæmdur kærumálskostnaður.

Staðfesta ber hinn kærða úrskurð með vísun til forsendna hans.

Sóknaraðili greiði varnaraðila kærumálskostnað, eins og í dómsorði greinir.

D ó m s o r ð:

Hinn kærði úrskurður er staðfestur.

Sóknaraðili, Sigurborg Þórarinsdóttir, greiði varnaraðila, Sparisjóði Reykjavíkur og nágrennis, 75.000 krónur í kærumálskostnað.

Úrskurður Héraðsdóms Vesturlands 4. október 1995.**I.**

Mál þetta var tekið til úrskurðar að loknum munnlegum málflutningi 19. september sl.

Sóknaraðili er Sigurborg Þórarinsdóttir, Mávakletti 12, Borgarnesi, kt. 280645-2579. Varnaraðili er Sparisjóður Reykjavíkur og nágrennis, kt. 610269-5089.

Dómkröfur sóknaraðila eru þær, að fjárnámsgerð sýslumannsins í Borgarnesi nr. 13/1995/00060, sem fram fór að Bjarnarbraut 2, Borgarnesi, miðvikudaginn 3. maí 1995 að kröfu Sparisjóðs Reykjavíkur og nágrennis í 50% eignarhluta sóknaraðila í fasteigninni Mávakletti 12, Borgarnesi, verði ógilt með úrskurði. Enn fremur krefst sóknaraðili þess, að varnaraðili verði úrskurðaður til greiðslu málskostnaðar samkvæmt gjaldskrá Lögfræðisþjónustunnar hf. auk virðisaukaskatts á málflutningsþóknun.

Varnaraðili krefst þess, að kröfum sóknaraðila verði hafnað og staðfest verði fjárnámsgerð sýslumannsins í Borgarnesi auk málskostnaðar að mati réttarins.

Sættir hafa reynst árangurslausar.

Sóknaraðila var veitt gjafsókn í málinu með bréfi, dagsettu 19. september 1995.

II.

Umdeilt fjárnám er reist á skuldabréfi, út gefnu 22. júlí 1993 af Steingrími Þórarinssyni, kt. 010839-3949, Gerðhömrum 4, Reykjavík, til Heklu hf. Bréfið var að fjárhæð 2.071.000 kr. og skyldi greitt með tveimur árlegum afborgunum, í fyrsta sinn 21. ágúst 1994. Höfuðstóll skuldabréfsins skyldi bera hæstu löglega vexti SPRON á hverjum tíma, við útgáfu bréfsins 14,5% ársvexti. Til tryggingar greiðslu skuldarinnar veðsetti útgefandi beltagröfu, Fiat Allis, FE20HD, skráningarnúmer EB-0341, serialnr. E20A7HP. Auk þess tókust á hendur sjálfskuldarábyrgð sóknaraðili og Þórarinn Steingrímsson in solidum. Skuldabréfið var gefið út vegna kaupa Steingríms Þórarinssonar á ofangreindri beltagröfu af Heklu hf. Kaupverðið var 4.000.000 kr. Hekla hf. framseldi bréfið síðan varnaraðila og tók jafnframt á sig sjálfskuldarábyrgð á greiðslu bréfsins.

Sama dag gaf útgefandi skuldabréfsins, Steingrímur Þórarinsson, út veðtryggingarbréf, að fjárhæð 1.817.420 kr. Færð var inn á skuldabréfið, eftir að það var undirritað af aðilum, eftirfarandi setning: „Einnig er áhvílandi á fyrsta veðrétti tryggingarbréf, að fjárhæð 1.817.420 kr.“ Tryggingarbréfi þessu var aflýst 20. desember 1993. Síðar gaf Steingrímur Þórarinsson út

annað veðtryggingarbréf til Heklu hf., að fjárhæð 1.162.387 kr., veðsett á 2. veðrétti í nefndri beltagröfu. Skjal þetta var út gefið 4. maí 1994 og móttakið til þinglýsingar 1. júní 1994.

III.

Sóknaraðili byggir kröfur sínar á því, að löggerningur sá, sem varnaraðili reisi rétt sinn á, sé ógildur, bæði vegna þess, að honum hafi verið breytt án heimildar, og einnig, að það hafi verið forsenda sín fyrir sjálfskuldarábyrgðinni, að ekki hvíldu önnur veðbönd á beltagröfunni. Samkvæmt meginreglu íslensks réttar verði hún ekki bundin við skriflegan löggerning, sem breytt hafi verið án heimildar. Slík mótbára glatist ekki við framsal skuldabréfsins. Jafnframt hafi viðtakendur skuldabréfsins mátt sjá, að ákvæðið um tryggingarbréfið hafi verið fært inn síðar án nafnritunar ábyrgðarmanna.

Sóknaraðili kveðst hafa skrifað nafn sitt á bréfið sem sjálfskuldarábyrgðarmaður, þar sem sér hafi verið tjáð, að ekki væri mikil hætta á, að á ábyrgð sína reyndi. Verðmæti beltagröfunnar væri það mikið, að hún stæði ávallt fyrir þessari skuld, þ. e. eftirstöðvum kaupverðsins. Annað væri að fullu greitt. Það hefði líka verið eina veðbandið, sem skráð hefði verið á skuldabréfið, að hvíldi á beltagröfunni. Jafnvel þótt tryggingarbréfinu hafi síðar verið aflétt af beltagröfunni, breyti það engu um réttarstöðu sóknaraðila.

Sóknaraðili skírskotar til þess, að Steingrímur Þórarinsson hafi keypt beltagröfuna sumarið 1993 á 4.000.000 kr., en hún hafi verið seld Heklu hf. á nauðungarsölu 1. apríl 1995 á 550.000 kr. Ljóst sé því, að verðmæti beltagröfunnar sé mun meira en nemi fjárhæð skuldabréfsins. Óeðlilegt sé, að gerðarbeiðandi, sem sé viðskiptabanki Heklu hf., stuðli að arðbærum viðskiptum Heklu hf. með veðandlag á kostnað ábyrgðaraðila á skuldabréfinu. Jafnframt sé því verið að hindra, að unnt sé að beita ákvæðum 57. gr. laga um nauðungarsölu nr. 90/1991. Beri því samkvæmt 36. gr. samningalaga nr. 7/1936 að ógilda löggerning þann, sem varnaraðili reisi rétt sinn á.

Um lagarök vísar sóknaraðili til 92. gr. laga nr. 90/1989 um heimild til kröfugerðarinnar og XXI. kafla laga nr. 91/1991 um meðferð einkamála, sbr. 94. gr. laga nr. 90/1989 um málskostnaðarkröfu.

Varnaraðili styður kröfur sínar því, að hann sé eigandi að umræddu viðskiptabréfi. Viðskiptin að baki bréfinu séu sér óviðkomandi, og þar sem skuldin hafi ekki verið greidd, sé sér nauðsyn á að innheimta skuldabréfið.

Ástæða þess, að veðtryggingarbréfinu hafi verið þinglýst á 1. veðrétt, hafi verið sú, að veðtryggingarbréfinu hafi fyrir mistök verið þinglýst fyrst, og þess vegna hafi því verið þinglýst á 1. veðrétt þrátt fyrir ákvæði í bréfinu um annað. Hafi því ekki verið hægt að þinglýsa skuldabréfinu á 1. veðrétt, þar sem veðtryggingarbréfið hafi hvílt á 1. veðrétti. Fyrrgreind setning hafi því ver-

ið vélrituð inn á skuldabréfið, til þess að unnt væri að þinglýsa því. Hins vegar hafi skuldari verið fenginn til þess að gefa út nýtt veðtryggingarbréf, eftir að skuldabréfinu hafi verið þinglýst. Því bréfi hafi verið þinglýst á annan veðrétt og fyrra tryggingarbréfinu aflýst. Ljóst sé því, að vélritað hafi verið inn á bréfið, eftir að það var undirritað af aðilum, eingöngu til þess, að því mætti þinglýsa. Skuldari og ábyrgðarmenn hafi ekki á nokkurn hátt skaðast við þessa gerninga og séu eins settir og til hafi staðið í upphafi, þegar bréfið var gefið út. Ef skuldabréfinu hefði hins vegar ekki verið þinglýst, sé hætt við, að staða sóknaraðila væri enn verri en nú. Breytingarnar hafi verið unnar í samráði við skuldara.

Varnaraðili kveðst aldrei hafa lýst yfir eða gefið í skyn við sóknaraðila, að lítil hættu væri á því, að á ábyrgð hennar reyndi.

Varnaraðili kveðst ekki geta ábyrgst þær forsendur fyrir undirskrift bréfsins, sem sóknaraðili lýsi nú yfir, að hún hefði aldrei skrifað undir bréfið, ef hún hefði vitað um skuldastöðu skuldara. Sóknaraðili geti aðeins sakað skuldara sjálfan um að hafa gefið sér rangar upplýsingar.

Varnaraðili kveður ástæðu þess, að ekki hafi fengist herra verð fyrir beltagröfuna á nauðungaruppboði, hafa verið ákaflega vont viðhald af hálfu skuldara á beltagröfunni. Hins vegar komi söluandvirðið að sjálf-sögðu til lækkunar kröfu varnaraðila á hendur sóknaraðila.

Ekki séu röksemdir til þess að ógilda fjárnámið, vegna þess að það hafi verið forsenda fyrir sjálfskuldarábyrgðinni, að ekki hvíldu önnur veðbönd á beltagröfunni. Slík veðbönd séu máli þessu algerlega óviðkomandi og hafi ekki á nokkurn hátt skert réttarstöðu sóknaraðila.

Varnaraðili andmælir því, að viðskiptabréfið eða þær skyldur, sem hvíla á ábyrgðarmanni þess, séu andstæðar góðri viðskiptavenju eða ósanngjarnar á nokkurn hátt. Sóknaraðili beri sönnunarbyrðina fyrir því, að vélritun umræddrar setningar inn á skuldabréfið sé á einhvern hátt andstæð góðum viðskiptavenjum eða ósanngjörn, svo að ógilda beri skuldabréfið á grundvelli 36. gr. samningalaga nr. 7/1936.

Varnaraðili heldur og því fram, að hann hafi stöðu grandlauss viðtakanda og komi traustnæmisreglur, sem gildi um viðskiptabréf, í veg fyrir, að sóknaraðili geti haldið fram ógildingarástæðum samningalaga nr. 7/1936 gagnvart varnaraðila.

Um lagarök vísar varnaraðili til 13. kafla laga nr. 90/1991 um málsmeðferð. Kröfu um málskostnað styður varnaraðili við 120. gr. og 130. gr. laga nr. 91/1991, sbr. 94. gr. laga nr. 90/1989.

IV.

Sýslumaðurinn í Borgarnesi hefur sent dóminum athugasemdir sínar með vísan til 3. mgr. 93. gr. laga nr. 90/1989 um aðför.

Mál þetta er rekið samkvæmt 15. kafla laga nr. 90/1989, sem fjallar um úrlausn ágreinings eftir lok aðfarar. Ágreiningslaust er, að skjal það, sem var grundvöllur umdeilds fjárnáms, er skuldabréf og fullnægir skilyrðum 7. tl. 1. gr. laga nr. 90/1989 um aðför. Ágreiningur er hins vegar um efnislegt réttmæti kröfu varnaraðila á hendur sóknaraðila, sem aðför sýslumannsins í Borgarnesi 3. maí 1995 náði til.

Óumdeilt er, að eftir útgáfu veðskuldabréfsins var efni þess breytt á þá lund, að vélrituð var inn á bréfið setningin: „Jafnframt hvílir á 1. veðrétti tryggingarbréf, að fjárhæð 1.817.420 kr. v/Heklu hf.“ Eins og fram hefur komið, var tryggingarbréfi þessu aflýst, áður en aðfarar var krafist og án þess að á trygginguna reyndi. Enda þótt efni bréfsins hafi verið breytt með þessum hætti án atbeina eða samþykkis sóknaraðila, verður að telja, að sú breyting hafi ekki þýðingu gagnvart sóknaraðila, þar sem efni skuldabréfsins er í raun hið sama nú og þegar sóknaraðili tók á sig ábyrgð á greiðslu þess. Verður því ekki talið, að ábyrgð sóknaraðila sem sjálfskuldarábyrgðaraðila skuldabréfsins hafi fallið niður við þessa aðgerð.

Eins og áður greinir, er grundvöllur fjárnámsins skuldabréf. Gilda því um skjalið viðskiptabréfsreglur. Skuldabréfið var framselt varnaraðila, og er hann framsalshafi skuldabréfsins. Ber því að fallast á það með varnaraðila, að ástæður og forsendur sóknaraðila fyrir ábyrgð hennar samkvæmt skuldabréfinu séu varnaraðila óviðkomandi. Sóknaraðili hefur ekki heldur sýnt fram á, að varnaraðili hafi ábyrgst gagnvart henni skuldastöðu útgefanda bréfsins eða á annan hátt ábyrgst, að á ábyrgð hennar samkvæmt bréfinu reyndi ekki.

Samkvæmt framansögðu ber að fallast á, að framangreint viðskiptabréf sé nægilegur grundvöllur aðfarargerðar og gild aðfararheimild. Verður því kröfu sóknaraðila hafnað og staðfest fjárnám sýslumannsins í Borgarnesi nr. 13/1995/00060, sem gert var 3. maí 1995.

Með hliðsjón af atvikum öllum þykir rétt, að málskostnaður falli niður.

Gjafsóknarkostnaður sóknaraðila greiðist úr ríkissjóði, þ. m. t. þóknun lögmans hennar, 75.000 kr. Við ákvörðun málflytningsspóknunar hefur verið tekið tillit til þeirrar skyldu sóknaraðila að greiða virðisaukaskatt af málflytningsspóknun.

Hervör Þorvaldsdóttir héraðsdómari kvað upp úrskurð þennan.

Ú r s k u r ð a r o r ð :

Staðfest er fjárnámsgerð sýslumannsins í Borgarnesi nr. 13/1995/00060, sem fram fór 3. maí 1995.

Málskostnaður fellur niður.

Gjafsóknarkostnaður sóknaraðila greiðist úr ríkissjóði, þar með talin máflutningsþóknun lögmanns hennar, 75.000 krónur.
